

ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сучасний стан харчової промисловості, зокрема, розвиток м'ясопереробної промисловості за останнє десятиріччя; розглянуто напрямки співпраці з іншими країнами у межах м'ясопереробної галузі України та оцінено сучасний стан розвитку цієї галузі.

Ключові слова: харчова промисловість; м'ясопереробна промисловість; імпорт; експорт; м'ясопродукти; співробітництво.

Grinjev A.V. Оценка состояния развития мясоперерабатывающей отрасли Украины

В статье проанализировано современное состояние пищевой промышленности, в частности, развитие мясоперерабатывающей промышленности за последнее десятилетие; рассмотрены направления сотрудничества с другими странами в рамках мясоперерабатывающей отрасли Украины и оценено современное состояние развития этой отрасли.

Ключевые слова: пищевая промышленность; мясоперерабатывающая промышленность; импорт; экспорт; мясопродукты; сотрудничество.

Grinjev A.V. Assessment of the development of Ukrainian meat-processing industry

The article analyzes the current state of the food industry, in particular, the development of the meat-processing industry in the last decade. Ways of cooperation with other countries within the meat-processing industry in Ukraine are considered. The current state of development of this industry is evaluated.

Key words: food industry; meat-processing industry; import; export; meat; cooperation.

Неефективне функціонування ринку м'яса стало особливо помітним в умовах зростання в останні роки реальних доходів населення, яке зумовило зростання попиту на м'ясопродукти. Зростання цін зумовлено відставанням обсягів пропозиції від зростаючого попиту, високою собівартістю продукції внаслідок застосування недосконалих технологій її виробництва, недоліками в організації системи просування цієї продукції до кінцевого споживача.

Метою статті є оцінити на загальному рівні сучасний стан розвитку м'ясопереробної промисловості в Україні.

М'ясна промисловість — галузь харчової промисловості, яка переробляє худобу. Підприємства промисловості виконують заготівлю та забій худоби, птахів, кроликів, виробляючи м'ясо, м'ясні консерви, ковбасні вироби, напівфабрикати (котлети, пельмені, кулінарні вироби) [1]. У структурі світового виробництва м'яса всіх видів свинина посідає перше місце - 39,1 %, на другому місці м'ясо птаха - 29,3 %, далі йдуть яловичина - 25,0 %, баранина - 4,8 %, інші види м'яса - 1,8 %.

Україна є досить відкритою країною, тісно інтегрованою у світову економіку, а після вступу у Всесвітню торгову організацію (ВТО) в 2008 році, фактично стала повноцінним гравцем на світовому ринку. Експортний потенціал нашої країни формується, насампе-

ред, за рахунок продукції харчової промисловості.

Безумовно, таке положення речей поставило харчову промисловість України перед серйозними завданнями й змушує відповідати на певні виклики: процес реструктуризації галузі триває, а у відносинах з іншими країнами виникає багато питань, які стосуються не тільки виробництва, але й експорту нашої продукції, її якості, позиціонування на зовнішніх ринках [2].

Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу у харчовій промисловості України, поступаючись за обсягами реалізованої продукції лише секторам молочного виробництва та виробництва напоїв [3]. У середньому за останні п'ять років частка м'ясопереробної галузі у структурі харчової промисловості склала 15,5 %. За підсумками 2013 року з низки об'єктивних причин, частка галузі знизилася до 12,5 % [4].

Після розпаду СРСР м'ясна промисловість опинилася у найбільш складній ситуації. За перше десятиліття незалежності нашої країни в цій галузі, в порівнянні з 1990 р., на яку припадало більше 20 % виробництва усієї харчової промисловості України, тоді як за 10 років, тобто до 2000 року, скоротилася майже у 5 разів. На початку нового тисячоліття процеси відновлення та розвитку м'ясопереробної

промисловості значно активізувалися. За перші роки, щорічно демонструючи значний приріст показників роботи, м'ясопереробні підприємства збільшили обсяги виробництва більш ніж у два рази. У цілому, це прямо відображає катастрофічне падіння ринку у попередні роки, що й дало можливість реалізувати такий потенціал зростання навіть із урахуванням щорічного погіршення стану тваринницької галузі.

У 2009 р. темпи росту м'ясної галузі сповільнилися, зниження темпів було обумовлене наростанням хвилі кризових явищ в економіці України. За підсумками 2010 року у м'ясній галузі було зафіксовано одне з найбільших падінь по всій харчовій промисловості – 12 %.

Слід зазначити, що невідповідність інтенсивності розвитку сировинної і переробної галузей зробило цілком реальною проблему сировинного дефіциту. Власне, це був один з чинників, який обумовив стрімке нарощування імпорту м'яса у 2004-2009 рр. Починаючи з 2000 р., імпорт м'яса збільшився у 29 разів – до рекордних 550 тис. тонн у 2009 р. За той же період обсяги експорту скоротились у 6,5 раз – до 28 тис. тонн. І лише починаючи з 2010 року спостерігається тенденція зростання експорту м'яса і м'ясних продуктів з поступовим зниженням імпортової сировини, що обумовлено внутрішнім зростанням виробництва м'яса (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Структура м'яса та м'ясних продуктів в Україні у 2000-2012 роках

Показники	Роки				
	2000	2009	2010	2011	2012
Виробництво	1663	1906	1917	2059	2144
Імпорт	38	550	439	378	244
Усього ресурсів	1783	2380	2340	2440	2425
Експорт	163	28	40	48	79
Витрачено на нехарчові цілі (на корм, втрати та ін.)	9	12	10	8	7

З кожним роком відбувалось зменшення поголів'я тварини в Україні і завдяки цьому зменшувались обсяги виробництва м'яса. При умові неспроможності задовольнити внутрішній попит, Україна почала шукати зовнішні джерела. Наприклад, дуже тісні взаємини по співробітництву в цьому напрямку Україна в останні роки мала із Польщею.

25 жовтня 2011 р. у Києві, на території посольства Республіки Польща, відбулася прес-конференція, присвячена проекту «Європейський стіл - традиція, сучасність, якість». Україна - один з найбільш перспективних споживачів м'ясної продукції з Польщі, що позиціонується як лідер по експорту м'ясних виробів у країни, що не входять у ЄС.

На зустрічі обговорювалися перспективи подальшого партнерства між Польщею й Україною в секторі м'ясної промисловості. Ще з 2006 року польські виробники почали співробітничати з українською національною Асоціацією «Укрм'ясо», завдяки чому обидві держави вийшли на новий рівень позиціонування.

Український м'ясний ринок став більш цікавим для іноземних інвесторів. І, за словами польських фахівців, нашим виробникам не варто побоюватися конкуренції з їх боку - ад-

же українська сировина в 1,5 рази дешевше, ніж у них. А оскільки ніяких квот на ввіз польського м'яса в Україну не існує, то й перспективи для присутності на нашій ринку досить очевидні.

У якості однієї з форм співробітництва була запропонована переробка українського м'яса по сучасних польських технологіях з наступною реалізацією на території Польщі. Українські фермери, що реалізують свою продукцію набагато дешевше закордонних колег, при цьому не користуються ніякою допомогою з боку держави. Тоді як польський аграрій одержує дотації від ЄС у розмірі €195 на 1 га землі. Крім того, на всі інвестиційні технологічні проекти в області переробки власники бізнесу одержують дотації від ЄС.

В 2011 році українські виробники м'яса виявилися в нерівних умовах із гравцями Європи й США. І якщо в 2007-2008 роках Україна імпортувала 500 тис. т м'яса, то в 2010 р. удвічі менше. При цьому більші втрати понесло свинарство: на відміну від країн Євросоюзу, захисні мита на імпорт свинини в Україні виявилися нижче в 5-8 разів (на відміну від інших країн з більш високими показниками). У результаті вітчизняний ринок почав переполюватися іноземною свининою: в

2010 р. її імпорт виріс в 2,3 рази в порівнянні з 2007 р. і склав 178,7 тис. т. Також український ринок заповнило імпордне сало: за сім місяців 2011 р. було завезено 20 тис. т. продукту з інших країн. Причому, саме Польща була основним постачальником сала, жиру й м'ясних субпродуктів в Україну - 55% у загальному обсязі імпорту, по даним Держтаможні [5].

Проблема вітчизняних виробників полягає не тільки в значному імпорті м'ясної продукції. При умові державної підтримки, наприклад, при практичній реалізації певних державних програм із підтримки вітчизняного виробника, щодо галузі м'ясопереробної промисловості, можна було говорити не тільки про зменшення великих обсягів імпорту м'яса, а й про значне збільшення обсягів експорту продукції м'ясопереробної промисловості в інші країни.

Спируючись на дані таблиці 1, бачимо, що тільки в 2000 році експорт м'яса та м'ясопродуктів значно (більш ніж в 4 рази) перевищував імпорт цієї продукції в Україну. Після чого доля експорту стала дуже незначною, і тільки з 2012 року вона стала підвищуватися.

Така ситуація в значній мірі пояснюється високим рівнем вимогами, які розвинуті держави пред'являють до якості м'ясопродуктів. Існуючий ринковий механізм нашої держави не забезпечує повної відповідності якості м'ясопродуктів передбаченим стандартам. Держава повинна приділяти більше уваги цьому питанню.

Проведений аналіз показав наявність певних труднощів у розвитку м'ясопереробної галузі в Україні, зокрема, недостатній обсяг сировини (м'яса) для виготовлення в необхідному обсязі продукції даної галузі промисловості задля задоволення попиту

споживачів. Це свідчить про актуальність даної проблеми та необхідність пошуку шляхів її вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. wikipedia.org/wiki/Мясная_промышленность.
2. http://www.proinfo.com.ua/proizvodstvo/myasnaya_industriya/ryinok/pishhevaya_promyishlennost_ukrainyi_problemy_i_puti_resheniya.html.
3. Україна: основні тенденції взаємодії і природи у XX ст. (географічний аспект) / [за ред. Л. Г. Руденка]. – К. : Академперіодика, 2005. – 320 с.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. http://www.proinfo.com.ua/proizvodstvo/myasnaya_industriya/ryinok/ukrainaandpolsha_smelye_prognozy_na_rentabelnoe_budushhee.html.

REFERENCES

1. http://www.proinfo.com.ua/proizvodstvo/myasnaya_industriya/ryinok/pishhevaya_promyishlennost_ukrainyi_problemy_i_puti_resheniya.html.
2. http://www.proinfo.com.ua/proizvodstvo/myasnaya_industriya/ryinok/ukrainaandpolsha_smelye_prognozy_na_rentabelnoe_budushhee.html.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Ukraina: osnovni tendentsii vzaemodii i prirodi u XX st. (geografichnyi aspekt) / [za red. L. G. Rudenka]. – K. : Akadempriodika, 2005.
5. wikipedia.org/wiki/Мясная_промышленность.

Гринев А.В.,

д.э.н., профессор,

Национальный технический университет
«Харковский политехнический институт»

Украина, Харьков

Griniov A.V.,

Doctor of economic sciences, Professor,
National Technical University
Kharkiv, Polytechnic Institute